# אגרות הראי"ה - כרך א' - אגרת פה

## תמצית האגרת

**תאריך ומקום:** (תרס"ז) - יפו
**נמען:** אגודת "פרי עץ הדר"

הרב קוק מבהיר שמכתבו לסוחרי האתרוגים נועד להגן על כבוד האגודה מפני זלזול, ומשלים קטע שהושמט ממנו. לדבריו אין צורך לחזק את איסור המורכבים, שכבר מוסכם, אלא להודיע שיש אתרוגים כשרים מהמושבות. הרב קוק מבקש מהאגודה לנהוג בכבוד ובשלום, ולא בדברי בוז כלפי הסוחרים.

### עיקרי הדברים

- אתרוגים כשרים מן המושבות.
- דרך כבוד ושלום במאבק.

**נוסח האגרת עם ביאור**

*בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך:* [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], [תר"ס[4]...]. [האגרת נכתבה אחרי הדפסת קונטרס "עץ הדר" (תרס"ז), ככל הנראה בשנת תרס"ז או תרס"ח]

לכבוד האגודה הנכבדה "פרי עץ הדר" [אגודה של מגדלי אתרוגים במושבות, שאתרוגיה נשמרו מהרכבה] שלו'[5].

אשר שאלוני, ע"ד[6] מכתבי שכתבתי לסוחרי האתרוגים מירושלים ויפו [מכתב שפורסם בדפוס, שבו הגן הרב קוק על כבוד סוחרי האתרוגים שבארץ מפני דברי זלזול] עה"ק ת"ו. הנה עיקר מכתבי בא ביחוד להגן על כבודם נגד דברי הזלזול והקינטוריא, שאינו נותן כבוד לישראל ולא"י[7], שמזה הי'[8] לי באמת צער גדול. והנני מעורר שראוי להתנהג בכל מהלך העסק בנימוס ובכבוד, והאמת יצליח דרכו בעה"י[9] בשובה ונחת, ואין ראוי לערב בענין גדול וקדוש כזה דברי בוז ומשטמה ח"ו[10]. ובעצם הענין ביארתי במכתב ההוא ג"כ[11], כפי הכתוב אצלי בהעתקה, שנשמט בדפוס תחת תיבת וכו'[12], וזהו הלשון הנשמט ממכתבי "אנכי חזקתי רק את ענין

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 תר"ס - השנה תר"ס (1899/1900)
5 שלו' - שלום
6 ע"ד - על דבר
7 ולא"י - ולארץ ישראל
8 הי' - היה
9 בעה"י - בעזרת השם יתברך
10 ח"ו - חס ושלום
11 ג"כ - גם כן
12 וכו' - וכולי (וכן הלאה)

הבירור של גני האתרוגים שתחת שם "פרי עץ הדר", שאותם שלחתי לבדוק ע"י[13] אנשים נאמנים, וע"כ[14] פרסמתי שמאותם הגנות האתרוגים הם בטוחים שאינם מורכבים". ובאמת איני מוצא כלל צורך לחזק את עצם האיסור של המורכבים, שבזה כל המוסיף הוא גורע. [סנהדרין כט] פסול המורכבים הוא מוסכם מרובא דרובא דגדולי קמאי ובתראי ז"ל[15], ראשונים כמלאכים, [על פי שבת קיב: "אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים"] עד אשר לזר יחשב גם עצם הטיפול של חיזוק דבריהם הקדושים ז"ל, שאינם צריכים חיזוק, וכבר כתבו ע"ז[16] בצדק תרעומות הגדולים שבדור שלפנינו, כמו הגאון מוהרי"א[17] ענזיל ז"ל [רבי יצחק אייזיק ענזיל (צוזמיר), רבה של סטרי בגליציה, בעל שו"ת מהרי"א ענזיל, שכתב בחומרה על האתרוגים המורכבים] ודכותי'. ולולא שהשעה צריכה לכך לא הייתי גם אנכי מאריך בענין, כדי שלא יתראה הדבר כאילו האיסור המוחלט הזה צריך הוא מצד הדין אימוץ מחכמי דורנו הי"ו[18], כאיזה הלכה התלוי' ברפיון. ומעתה אע"פ[19] שמאד מר לנו מר על הקלקול, המתפשט והולך להכשיל את ישראל באתרוגים מורכבים, ולהשכיח את קדושת המצוה החביבה והקדושה של אתרוג כמאמרה מכללות עם קדוש, לא מצאתי לנכון לגשת אל התיקון ע"י הוספת הודעת חומר איסור המורכבים, שכבר יודעים זה כל אחב"י,[20] כ"א[21] פשוט להודיע לעולם כי יש לנו ב"ה ניר על אדמת הקודש, ["ניר" – שדה חרוש; על פי ירמיהו ד, ג] ע"י אחינו עובדיה ומשדדי-תלמיה [על פי איוב לט, י; והושע י, יא: "ישדד לו יעקב"] במושבות שבישובנו החדש על ארץ חמדה ת"ו, שעל ידם נוכל להשיג אתרוגים ברורים ומובטחים מהרכבה ומכל שמץ פסול וכשרים בתכלית הכשרות. וכשיתפשט הדבר במרבית אחינו ב"י[22] בכל תפוצות הגולה יוכלו הגנות להתרבות בהידורים ושמירתם הברורה בע"ה[23], ונוכל להמציא אתרוגים כשרים ומובטחים מאה"ק[24] לכל עם ד' עד בא לציון גואל, וגאולי ד' ישובו כולם להר קודש אלקינו ב"ה. אבל לעת-עתה שהקלקול הוא מרובה, וסוחרי קורפו ויתר האתרוגים המורכבים מחו"ל[25] [אתרוגי האי קורפו, שמשנות התר"ם ואילך נחלקו עליהם גדולי ישראל אם הם מורכבים, ורבים אסרו לסחור בהם] עושים את שלהם, למרות האיסורים שנתפשטו עליהם מגדולי ישראל זה כמה שנים, איזה תועלת יצמח לעצם הענין של המצוה ע"י מה שנדחק את רגלי הסוחרים שבא"י[26] העסוקים במסחר האתרוגים הבלתי-משומרים. וכבר כתבתי כן ג"כ בקוני "עץ הדר" [חיבורו של הרב קוק על פסול האתרוג המורכב] באות ח' ובדפי הספר ד' י"ג [קונטרס "עץ הדר" של הרב קוק על פסול האתרוג המורכב ומעלת אתרוגי ארץ ישראל, שנדפס בירושלים בתרס"ז] וז"ל[27] ובאמת וכו' והמזכים עכ"ל[28], וממוצא-דבר

---

13 ע"י - על ידי

14 וע"כ - ועל כן

15 ז"ל - זכרונו לברכה

16 ע"ז - על זה

17 מוהרי"א - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, א (למשל: יעקב + אברהם) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

18 הי"ו - השם יברכהו ויחייהו

19 אע"פ - אף על פי

20 אחב"י - אחינו בני ישראל

21 כ"א - כי אם

22 ב"י - בני ישראל

23 בע"ה - בעזרת השם

24 מאה"ק - מארץ הקודש

25 מחו"ל - מחוץ לארץ

26 שבא"י - שבארץ ישראל

27 וז"ל - וזכרונו לברכה

28 עכ"ל - עד כאן לשונו

יראו שהדברים מתאימים. ואע"פ[29] שכ"ז שעוד הפרצה של האתרוגים היוניים [אתרוגי האי קורפו, שבידי סוחרים יוונים] גדולה היא, בעוה"ר[30], ראוי לשא פנים להאתרוגים הסתמיים שבא"י ג"כ, מ"מ[31] אין זה פוטר אותנו מהשתדלות תדירית וקדושה בעזה"י[32] להרים את דגל האמת הגמור של אמתת קדושת המצוה כמאמרה, שגם חבת אה"ק[33] ובנינה כראוי ע"י אחינו המישבים אותה תלוי בה, שזה מתקיים רק ע"י זכות הרבים של יתרון אתרוגי אחינו בעלי הגנות המשומרים שבמושבות, היחידים בזה בעולם בשימורם ובבטחונם. ע"כ[34] יתחזקו נא כבודם בעבודתם, אל ירך לבבם מפני המכשולים העומדים על דרכם בקודש, כי מלחמת ד' הנם נלחמים למען קדושת המצוה כמאמרה, לכל קהל עם ד', שתתקיים על ידם, ולמען התרבות מטעי ארץ חמדה ע"י אחינו שבי הגולה, העובדים בעמלם את אדמת הקודש בארץ חפץ תובב"א[35], רק ילכו נא בדרכם דרך הקודש בדרך כבוד ושלו'[36], "אך קרוב ליראיו ישעו לשכן כבוד בארצנו". [תהלים פה, י]

ומהרה יגלה ויראה לעינינו בימינו שנית כמאז דבר ד' הנאמן ע"י נביאו: "ועתה לא כימים הראשונים אני לשארית העם הזה, [זכריה ח, יא–יג] נאם ד' צבאות, כי זרע השלום הגפן תתן פריה והארץ תתן את יבולה, והשמים יתנו טלם, והנחלתי את שארית העם הזה את כל אלה, והיה כאשר הייתם קללה בגוים בית יהודה ובית ישראל כן אושיע אתכם והייתם ברכה, אל תיראו, תחזקנה ידיכם".

והי'[37] זה שלו' וברכת ד' מהרי קדשנו, כנפשם היפה ונפש אסיר תקוה לגאולת עולמים וישועה קרובה לעם ד' ארצו ונחלתו.

הק'[38] אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקודש, פה עה"ק יפו והמושבות ת"ו,

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

29 ואע"פ - ואף על פי
30 בעוה"ר - בעוונותינו הרבים
31 מ"מ - מכל מקום
32 בעזה"י - בעזרת השם יתברך
33 אה"ק - ארץ הקודש
34 ע"כ - על כן
35 תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
36 ושלו' - ושלום
37 והי' - והיה
38 הק' - הקטן